

**DOBRÝ DEN, VÍTEJTE NA
ODBORNÉ KONFERENCI**

„AKTUÁLNÍ OTÁZKY PSYCHOLOGIE PRÁCE“

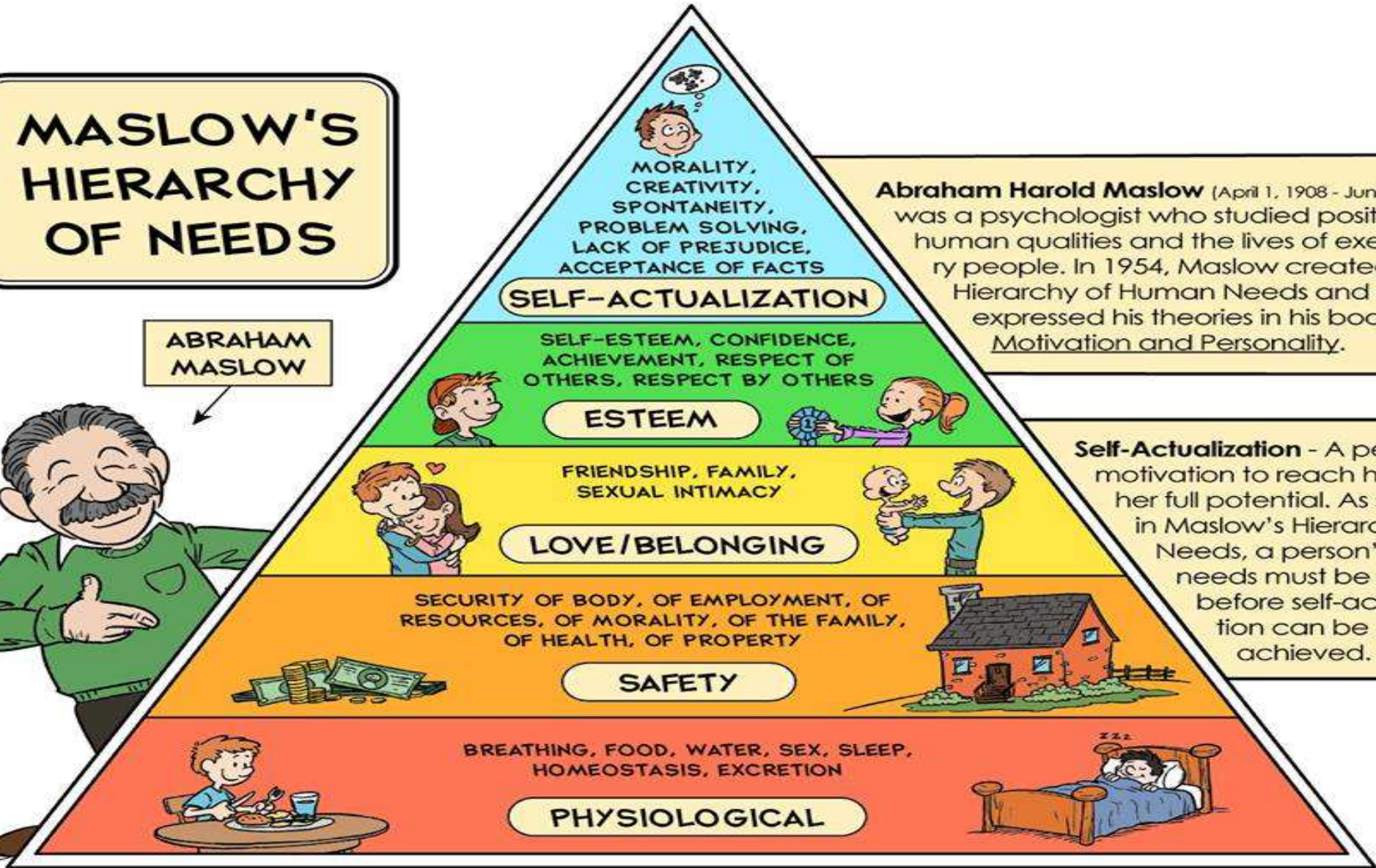
**Česká asociace psychologů práce a
organizace (ČAPPO)
Psychologický ústav AV ČR
Vysoká škola aplikované psychologie**

Praha, 23.10. 2014

MASLOW'S HIERARCHY OF NEEDS

ABRAHAM MASLOW

Abraham Harold Maslow (April 1, 1908 - June 8, 1970) was a psychologist who studied positive human qualities and the lives of exemplary people. In 1954, Maslow created the Hierarchy of Human Needs and expressed his theories in his book, *Motivation and Personality*.

Self-Actualization - A person's motivation to reach his or her full potential. As shown in Maslow's Hierarchy of Needs, a person's basic needs must be met before self-actualization can be achieved.

PSYCHODIAGNOSTIKA
A
ON-LINE TESTOVÁNÍ

PHDR. MICHAL WALTER

OBSAH PREZENTACE

1. Kvalita psychodiagnostických metod (PDM)
2. Posouzení psychické způsobilosti
3. Oprávněné osoby
4. Vydavatelé psychodiagnostických metod
5. Nebezpečí a hrozby
6. Normy, kurzy a nostrifikace
7. Co je on-line testování
8. Podmínky on-line testování
9. Profesionalita a etika používání psychodiagnostických metod
10. Ochrana PDM před zneužitím
11. Příklady praxe on-line testování

KVALITA PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD

- Za odborně akceptovatelné a v psychodiagnostické praxi použitelné lze považovat pouze metody, které jsou standardizované, je ověřena a na dostatečně reprezentativním vzorku probandů statisticky prokázána jejich objektivita, validita a reliabilita.
- Velmi vhodná a doporučená je recenze konkrétní psychodiagnostické metody podle modelu EFPA
- Do recenzí testů se mohou zapojit psychologové, recenze jsou honorované
- Recenze některých testů jsou k dispozici na www.testforum.cz
- Součástí každé metody musí být manuál s pokyny k užívání, teoretickým zdůvodněním testu, korelacemi metody s obdobnými metodami, normami, vyhodnocovací šablony, záznamové archy apod.

POSOUZENÍ PSYCHICKÉ ZPŮSOBILOSTI K .....

- Objektivní posouzení psychické pracovní způsobilosti (psychologické vyšetření) vyžaduje komplexní přístup, který může zahrnovat i on-line testování jako jednu z jeho součástí
- On-line testování je moderní technologická možnost, která získává rychle oblibu mezi zákazníky
- Důvodem je především rychlost, dostupnost a nižší cena

OSOBY OPRÁVNĚNÉ K POUŽÍVÁNÍ A INTERPRETACI VÝSLEDKŮ PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD

- Standardizované psychodiagnostické metody mohou používat pouze osoby k tomu odborně způsobilé, s požadovaným stupněm vzdělání, případně odborně proškolené k používání konkrétní metody
- Vzdělávání v používání jednotlivých metod mohou organizovat vydavatelé testů, případně pověření odborníci, katedry psychologie vysokých škol či další odborná pracoviště

VYDAVATELÉ TESTOVÝCH METOD

- Vydavatelé testů musí při publikování a prodeji psychodiagnostických metod zřetelně uvést minimální požadovanou úroveň vzdělání k interpretaci výsledků testu a vyžadovat její prokázání
- Povinností vydavatelů testů je provést kategorizaci testů podle odborné náročnosti jejich vyhodnocování a interpretace výsledků

NEBEZPEČÍ A HROZBY

- Není přípustné, aby psychodiagnostické metody používaly osoby k tomu nekvalifikované, neboť hrozí vážné nebezpečí zkreslení a dezinterpretace výsledků, které může mít negativní následky především pro testované osoby (diskriminace a porušení pravidla rovného přístupu)
- Eticky i odborně je nepřípustné používání nestandardizovaných psychodiagnostických metod

NORMY, KURZY A NOSTRIFIKACE

- Testové normy musí být pravidelně aktualizovány, sběr relevantních dat od uživatelů by měl probíhat kontinuálně
- Pokud je metoda zpracována v elektronické podobě, pak musí být výše uvedené náležitosti testu k dispozici v elektronické podobě
- Vydavatelé testů jsou zodpovědní za kvalitu testů podle výše uvedených požadavků, dále jsou povinni zajistit možnosti proškolení, případně supervizi pro uživatele testů
- Psychodiagnostické metody mohou prodávat pouze osobám, které jsou k tomu odborně způsobilé
- Pokud se jedná o metody zahraničního původu, musí být k dispozici ověřený překlad do českého jazyka a normy pro českou populaci, které byly vytvořeny z reprezentativního vzorku probandů

CO JE ON-LINE TESTOVÁNÍ

- On-line testování je moderní způsob ověřování psychické způsobilosti, který využívá připojení uživatele/probanda k síti Internet
- Klíčovými otázkami kvality on-line testování jsou:
  1. Kvalita používané metody (soulad či nesoulad s modelem recenze podle EFPA)
  2. Podmínky testování
  3. Identifikace probanda
  4. Interpretace výsledků

PODMÍNKY ON-LINE TESTOVÁNÍ

K jeho zodpovědnému a kvalifikovanému používání je bezpodmínečně nutné zajistit následující podmínky:

- Identita testované osoby musí být prokázána a ověřena nezpochybnitelných způsobem, nelze připustit, aby testy byly vyplňovány jinými osobami
- Uživatelé testů musí mít k dispozici kompletní informace o testu včetně norem, způsobu zpracování výsledků a jejich interpretace, výsledky musí být dostupné a zároveň zabezpečené proti zneužití

PROFESIONÁLNÍ A ETICKÝ PŘÍSTUP K POSOUZENÍ PSYCHICKÉ PRACOVNÍ ZPŮSOBILOSTI (PSYCHOLOGICKÉMU VYŠETŘENÍ)

- Komplexní posouzení psychické pracovní způsobilosti a poradenské rozhodnutí lze kvalifikovaně a profesionálně provést pouze na základě kombinace různorodých psychodiagnostických metod (rozhovor, pozorování probanda při vyšetření, výkonové testy, osobnostní dotazníky, projektivní techniky apod.), znalosti základních biografických dat a rozboru profesní kariéry

PROFESIONALITA A ETIKA ROZHODNUTÍ/DOPORUČENÍ

- Personální či poradenské rozhodnutí (přijetí/nepřijetí, postup do dalšího kola výběrového řízení, povýšení, kariérové poradenství apod.) na základě použití jedné izolované metody, jejíž kvalita není prokázána (viz výše), a bez přímého kontaktu psychologa s probandem je v přímém rozporu s etickými principy profese psychologa

VAROVÁNÍ

Česká asociace psychologů práce a organizace varuje uživatele psychologických služeb před užíváním izolovaných metod pro posuzování psychické pracovní způsobilosti a poradenská rozhodnutí, které se stále objevují v nabídkách různých agentur a slibují, co nelze těmito metodami objektivně zjistit

OCHRANA PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD PŘED ZNEUŽITÍM /NEKVALIFIKOVANÝM POUŽÍVÁNÍM

- Některé psychodiagnostické metody jsou volně přístupné na internetu, nemají autorská práva nebo se jedná o nelegální kopie, případně repliky originálních testů
- Ochranu originálních metod musí zajistit vydavatelé, majitelé autorských práv i uživatelé
- Tématika používání psychodiagnostických metod má rozměr nejen odborný, ale i etický, právní a ekonomický

PŘÍKLADY PRAXE ON-LINE TESTOVÁNÍ

**FEAST - First European Air Traffic
Controller Selection Test (battery)**

FEAST

FIRST EUROPEAN AIR TRAFFIC CONTROLLER SELECTION TEST

- FEAST hodnotí znalosti, dovednosti a schopnosti uchazečů o profesi řídicího letového provozu, které jsou požadované a potřebné pro jmenovanou profesi
- FEAST Service používá v současné době 44 organizací v celé Evropě
- Dosud bylo testováno 35.000 uchazečů o profesi řídicího letového provozu
- The FEAST testový balíček obsahuje 3 moduly:
  1. Sadu kognitivních testů a test znalostí angličtiny
  2. DART - Dynamic ATC Radar Test (simulátorový test)
  3. FEAST Personality Questionnaire (FPQ)

FEAST

FIRST EUROPEAN AIR TRAFFIC CONTROLLER SELECTION TEST

- Je profesionální a moderní nástroj založený na testování prostřednictvím internetu (web based)
- Zvyšuje kvalitu výběru a rozhodování pro provozovatele letových navigačních služeb
- Přispívá ke zvyšování efektivnosti náboru a výběru řídicích letového provozu
- Pomáhá zvyšovat úspěšnost tréninku řídicích letového provozu

Lékař? Ne, buď krejčí, poradil test

Má moc **ovlivnit osudy tisíců dětí** ve školách. A to přesto, že z odborného hlediska jde o metodu na hraně šarlatánství. Řeč je o projektu Barvy života, který spojováním barev a pojmů slibuje rozpoznat třeba předpoklady pro budoucí uplatnění středoškoláků.

BARBORA ŘÍHOVÁ

PRAHA Od mládí sní o tom, že se v dospělosti stane lékařem. Také proto se šestnáctiletý Jan Lauterkranc ze Zlínka přihlásil na gymnázium, odkud tuší největší šanci pro přijetí na medicínu.

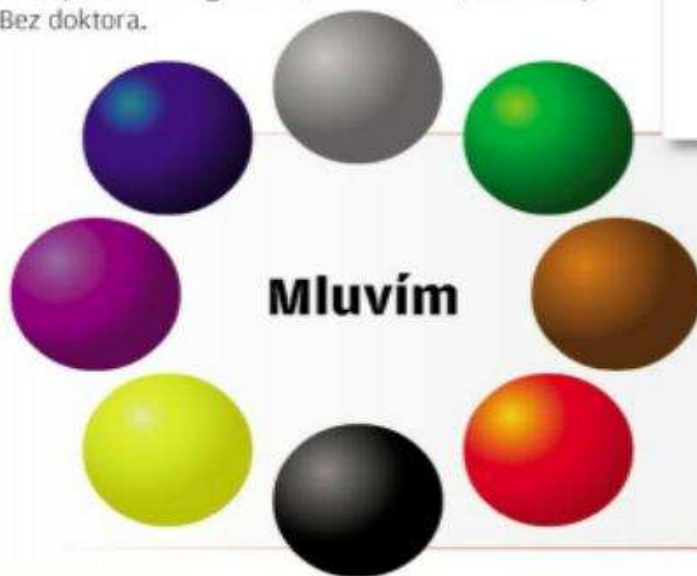
Pokud by však věřil doporučení z testu, který absolvoval ve škole před ukončením deváté třídy, měl by si místo lékařských skript shánět spíše šicí stroj. „Na konci devítky mi v testu, který byl zaměřený na kariérní poradenství, vyšlo, že se mám stát krejčím,“ vypráví Jan svoji zkušenost s metodou Barvy života.

To, co by mohlo znít jako vtipná historka, však může být reálnou hrozbou. Barvy života se totiž šíří po stále větším počtu tuzemských škol. A podobné zážitky s testem jako Jan mají i další. Vyzkoušel si jej i přední český expert na psychometriku Tomáš Urbánek, který účinnost metody na základě doporučení Unie psychologických asociací ČR zkoumal. „Vyšlo mi, že se nehodím ke studiu na vysoké škole. Pokud už, pak bych si měl zvolit studium jazyků či školu vojenského typu,“ popisuje Urbánek.

I přesto se odborníkům nepodařilo šíření Barev života po školách zastavit. Univerzální metoda slibuje,

Barvy života

- Diagnostická metoda je založena na barvově - slovních asociacích. Test se dělá na počítači.
- Metodu nabízí ostravská firma **DAP Services**. Spektrum toho, na co jsou testy určeny, je široké. Firma provozuje několik webů jako Třída v krizi, Znáš se?, Sportovní diagnostika, Nadané dítě, Mateřinky, Bez doktora.

že zájemcům jednoduchým způsobem pomůže s širokou škálou rozhodnutí, rozpozná jejich předpoklady či psychologické rozpoložení.

Jednoduchá je zřejmě až přespříliš. Na monitoru vám nabíhají různá slova a vy k nim přiřazujete barvy. Toť vše. I proto se hojně rozšířila především do pedagogicko-psycholo-

gických poraděn jednotlivých škol. „Nějaký čas jsme to používali, ale bylo pro nás velkým zklamáním, že i když jsme dostali certifikát k využití metody, tak jsme s ní nebyli schopni sami pracovat. Museli jsme si zakoupit vyhodnocovací nástroj,“ popsala Soňa Holá z pedagogicko-psychologické poradny v Náchodě.

■ **Znáš se?** – jeden z testů, který zjišťuje osobní profil uživatele. Stojí 99 Kč.

Úkolem je přiřadit vždy tři barvy ke každému ze 120 výrazů (namátkou: energie, čerpám nemocenskou, hladím se, námaha, zaměstnavatel, moje mzda, hraju automaty, počítače, sex, reklamace zákazníků, vidím, moje vina).

Pokud se metodu rozhodne využít škola pro zjištění klimatu a vztahů ve třídách, zaplatí firmě přibližně 30 tisíc.

Školy často využívají i typ testu, který je určen k jejich vlastnímu sebehodnocení (tzv. evaluaci). Tím se zjišťuje, jaké jsou vztahy ve třídách či jak schopní jsou učitelé.

Před čtyřmi lety jej absolvovala pražská Základní škola Grafická. „Věděla jsem, že to musíme brát s rezervou. Závěry byly ale překvapivé,

docela to sedělo,“ řekla LN ředitelka školy Ivana Rosová. Z testů jim také vyšlo, že třeba styl výuky přijímají děti kladně v hodinách rodinné výchovy, špatně v dějepise. Podle informací LN za takovou informaci školy zaplatí firmě kolem třiceti tisíc korun. V minulosti šlo většinou o peníze, které dostaly z evropského

operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Šarlatáni nejsme

Autoři metody se také s odkazem na pozitivnější ohlasy kritice brání. „Neměříme znalosti, ale pouze vaše postoje. Uvidíte tak, k čemu vnitřně tihnete, a my tvrdíme, že u toho pak člověk vydrží déle,“ obrazuje se proti nařčení z šarlatánství šéf ostravské firmy DAP Services Jiří Šimonek, která metodu od roku 2006 nabízí.

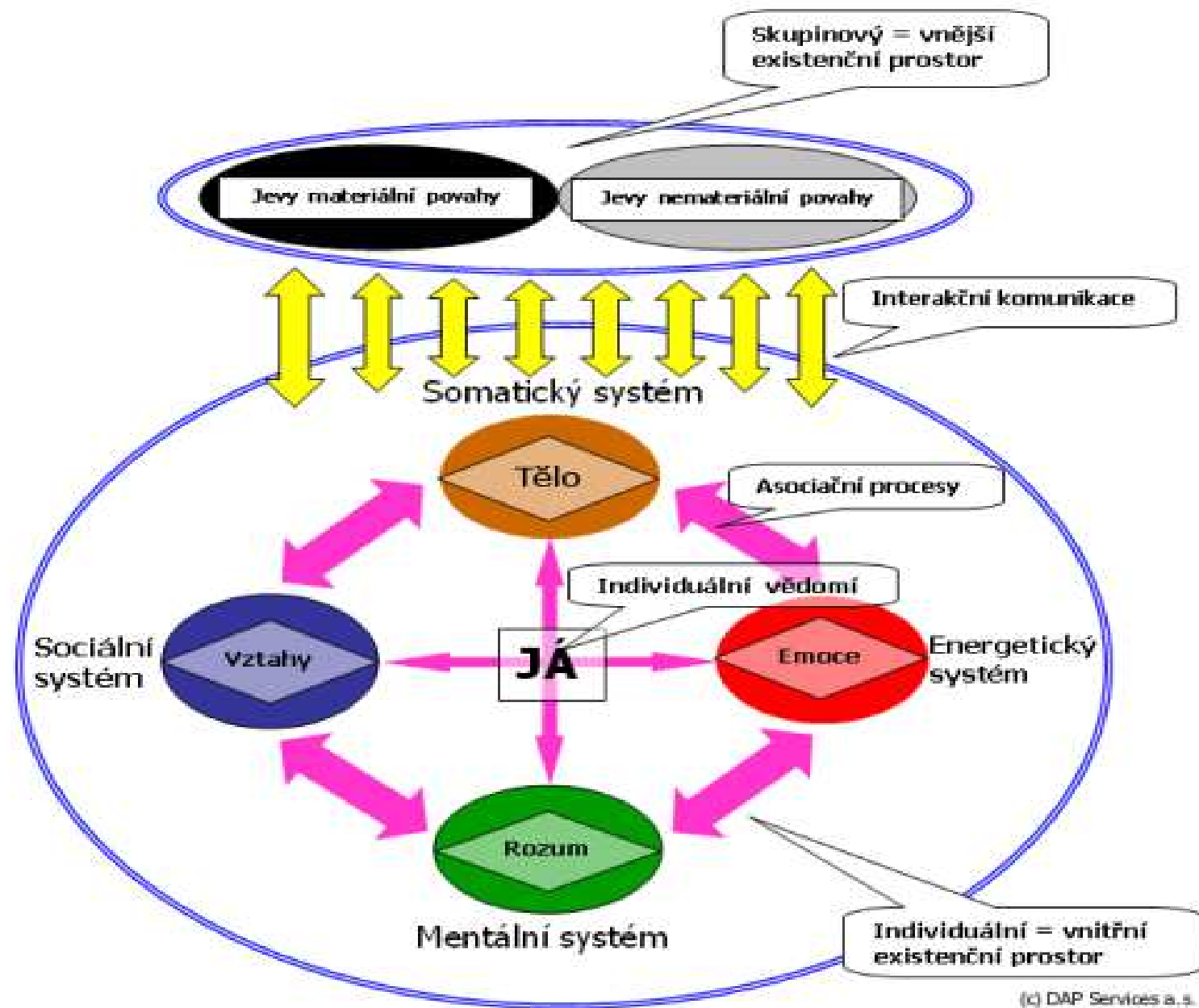
A evidentně se jí daří. V účetní závěrečné za rok 2010 firma uváděla, že na celkových tržbách z prodeje vlastních výrobků a služeb, tedy i Barev života, získala 8,6 miliona.

Psychologové z praxe varují, že přístup, kdy pouze na základě spojování barev a pojmů test vyhodnotí třeba studijní předpoklady, nemůže být účinný. „Neexistuje jediný argument, odkaz na uznávanou psychologickou teorii, výsledek empirického výzkumu, který by dokládal, že ta metoda funguje. Na univerzitě bychom to nemohli nechat projít ani jako bakalářskou, ani jako seminární práci,“ tvrdí Tomáš Urbánek.

Také proto dostala DAP Services loni varování od Unie psychologických asociací, že nejde o ověřenou metodu. „Je to spor dvou skupin odborníků,“ reaguje Jiří Šimonek. Podle něho je metoda využívána i v cizině a má řadu zastánců.

Unie psychologů se chystá obrátit i na ministerstvo školství, aby dalšímu šíření metody zabránilo. „Máme o projektu informace, žádné stížnosti jsme ale zatím nefešili. Rozhodnutí o využití metody je plně v rukou ředitelů škol,“ vzkázal LN mluvčí resortu Hynek Jordán. Testování dětí mohou odmítnout rodiče.

” **Poznámku k tématu**
čtěte na straně 8

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST
A TĚŠÍM SE NA VAŠE DOTAZY

Kontakt : PhDr. Michal Walter,
e-mail: michal.walter@centrum.cz,
mobil: +420 603 546 594

www.psychologieprace.cz